

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Філологічний факультет освітніх технологій
Кафедра теорії та історії світової літератури**

КУРСОВА РОБОТА

із зарубіжної літератури на тему:

**«Міфологічний інтертекст у романі «Гаррі Поттер і філософський камінь»
Джоан Роулінг»**

Студентки групи СОа 16-21
Спеціальність 014 Середня освіта
Спеціалізація 014.021 Англійська мова та
зарубіжна література
Освітня програма Іноземні мови та літератури,
методика навчання іноземних мов і зарубіжної
літератури (англійська мова і друга
західноєвропейська мова)
Барановської Зоряни Станіславівни

Науковий керівник:
к.філол.н, доц. Рикова Г. С.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії: _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали) _____

(підпис) (прізвище та ініціали) _____

Київ – 2024

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY
Faculty of Philology of Educational Technologies
Department of Theory and History of World Literature

COURSE WORK

in Foreign Literature under the title:

"Mythological Intertextuality in the novel 'Harry Potter and the Philosopher's Stone' by J.K. Rowling"

Student of group SOa 16-21

Specialty 014 Secondary Education

Specialization 014.021 English Language and Foreign Literature Educational Program Foreign Languages and Literatures, Methodology of Teaching Foreign Languages and Foreign Literature (English and second Western European language)

Baranovska Zoriana Stanislavivna

Scientific Supervisor:

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor Rykova H. S.

National Scale _____

Score _____

ECTS Grade _____

Members of the commission: _____

(signature) (last name and initials)

(signature) (last name and initials)

(signature) (last name and initials)

Kyiv – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МІФОЛОГІЧНИЙ ІНТЕРТЕКСТ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В ЛІТЕРАТУРІ.....	5
1.1. Особливості структури та сюжету: інтертекстуальний аспект.....	5
1.2. Система персонажів: функції та типологія.....	7
1.3. Висновок до 1 розділу.....	10
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІФОЛОГІЧНОГО ІНТЕРТЕКСТУ У РОМАНІ «ГАРРІ ПОТТЕР І ФІЛОСОФСЬКИЙ КАМІНЬ» ДЖОАН РОУЛІНГ.....	11
2.1. Концепт філософського каменю в романі.....	11
2.2. Архетиповий вимір роману в системі персонажів та сюжеті.....	14
Висновок до 2 розділу.....	17
ВИСНОВКИ.....	18
РЕЗЮМЕ.....	19
SUMMARY.....	20
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	21

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Інтертекстуальність, яка стала важливою характеристикою сучасної літератури, привертає увагу науковців протягом останніх десятиліть, серед яких виділяються такі вчені як Рольф Тренцель, Джозеф Кемпбелл, Нора Хіллс Хурланд, Карл Густав Юнг та Мирча Еліаде. Їхні дослідження розкривають вплив міфологічних образів на сучасну літературу та поглиблюють наше розуміння міфологічного інтертексту. А власне сам цей термін описує взаємодію текстів на основі спільних тем, мотивів або структурних елементів і є предметом активного теоретичного вивчення.

Міфологічний інтертекст у романі "Гаррі Поттер і філософський камінь" поєднує в собі два актуальні напрямки досліджень: літературознавство та культурологію, які зумовлені культурними, історичними та темпоральними чинниками [23, с. 693].

З одного боку, вивчення міфологічних елементів у творах сучасної літератури, таких як "Гаррі Поттер і філософський камінь", дозволяє глибше зрозуміти авторський задум, його зв'язок з культурними традиціями та вплив на читача. З іншого боку, аналіз міфологічних мотивів у романі "Гаррі Поттер" дає можливість дослідити сучасні уявлення про добро і зло, життя і смерть, героїзм і самопожертву, які формуються у свідомості читачів, особливо дітей та підлітків. Ці теми важливі для формування моральних цінностей у молодого покоління та стимулюють глибокі роздуми над сутністю людської природи.

Цей роман став феноменом сучасної літератури та культурною іконою, здатною не лише розважати та захоплювати читачів, але й спонукати до глибоких роздумів над найважливішими аспектами людського існування. Вивчення міфологічного інтертексту у цьому романі відкриває безмежні можливості для розуміння його сутності та впливу на сучасну культуру.

Романи про Гаррі Поттера мають глибокий символічний зміст, що базується на міфологічних образах та мотивах. Вивчення цих елементів дозволяє розкрити багатогранність твору та розкрити його значення для читача, що вказує на те, що дослідження міфологічного інтертексту у романі "Гаррі Поттер і філософський камінь" є не лише актуальним, але й важливим для розуміння значення твору для сучасної культури та його впливу на читачів.

Об'єкт дослідження - роман Дж. К. Роулінг "Гаррі Поттер і філософський камінь".

Предметом дослідження є міфологічний інтертекст, система персонажів та концепт філософського каменю у романі "Гаррі Поттер і філософський камінь".

Метою курсової роботи є дослідження міфологічного інтертексту у романі "Гаррі Поттер і філософський камінь", аналіз його структури, сюжету, системи персонажів та архетипів, а також визначення його значення в контексті роману та сучасної культури.

Відповідно до теми та мети дослідження визначено **завдання дослідження**:

1. Визначити теоретичні основи дослідження міфологічного інтертексту.
2. Проаналізувати структуру та сюжет інтертекстуальних компонентів у романі "Гаррі Поттер і філософський камінь".
3. Дослідити систему персонажів роману, їхні функції та типологію.
4. Ідентифікувати архетипи, які використовуються в романі, та проаналізувати їхнє значення.
5. Визначити значення міфологічного інтертексту для розуміння роману та його впливу на читача.

Методи дослідження: основоположними методами дослідження зазначеного твору є міфологічна та архетипові критика та історико-порівняльний аналіз.

Наукова новизна дослідження. Результати дослідження можуть бути використані для покращення викладання літератури в школі та університеті. Викладачі можуть використовувати ці знання, щоб допомогти учням глибше зрозуміти роман "Гаррі Поттер і філософський камінь", а також інші твори літератури, які містять міфологічні елементи.

Практичне значення полягає в формуванні моральних цінностей у читачів, спонукаючи до роздумів над добром і злом, героїзмом і самопожертвою. Результати дослідження також можуть бути використані в освітньому процесі для поглибленого вивчення літератури та міфології, що сприятиме розвитку критичного мислення та аналітичних навичок студентів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних джерел (24 найменування). Обсяг основного тексту – 20 сторінок. Загальний обсяг роботи становить 22 сторінки.

РОЗДІЛ 1. МІФОЛОГІЧНИЙ ІНТЕРТЕКСТ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В ЛІТЕРАТУРІ

1.1. Особливості структури та сюжету інтертекстуального компоненту

Інтертекстуальність (фр. *intertextualite* — міжтекстовість) - міжтекстові співвідношення літературних творів. Полягає у: 1) відтворенні в літературному творі конкретних літературних явищ інших творів, більш ранніх, через цитування, алюзії, ремінісценції, пародіювання та ін.; 2) явному наслідуванні чужих стильових властивостей і норм (окремих письменників, літературних шкіл і напрямів) [21, с. 234].

Міфологічний інтертекст відображається у різних аспектах культурного життя, від літератури та мистецтва до релігії та політики. Цей феномен відображає не лише сплетеність різних культурних традицій, але й їхню відкритість до постійного переосмислення та взаємодії. Аналізуючи міфологічні мотиви та сюжети, розкриваються глибинні зв'язки між різними культурами та епохами, що сприяє розумінню універсальних людських цінностей та перспектив. Міфологічні мотиви і сюжети часто використовуються в літературі для підкреслення певних тем або ідей. Літературні твори, що мають міфологічний підтекст, можуть надати глибокого розуміння героїчних чи трагічних аспектів людського досвіду.

У мистецтві міфологічні мотиви та образи часто служать джерелом натхнення для художників у створенні картин, скульптур та інших творів. Вони можуть використовуватися для вираження складних ідей, символіки або просто для створення естетичного враження.

У релігійних практиках міфологічні сюжети і образи можуть мати своє місце в ритуалах, обрядах та обрядовій символіці, що сприяє розумінню вірувань та цінностей певної культури.

Навіть у політиці міфологічний інтертекст може бути використаний для побудови національної або ідентичності, а також для впливу на масову свідомість через створення оповідей або образів, які мобілізують або мотивують громадян.

Анатолій Нямцу стверджує, що “активність міфологічних і легендарних сюжетів зумовлена, з одного боку, загальновідомістю використовуваних культурних зв'язків і багатозначністю їх Волинь філологічна: текст і контекст структурно-змістовних характеристик; з іншого – підкресленою актуалізацією позачасових координат традиційних сюжетів” [8, 6].

Використання міфологічних і легендарних сюжетів може бути пояснено різними чинниками. З одного боку, вони стають важливою частиною культурної спадщини, яку спільнота засвоює і використовує для створення нових творів. Це пов'язано з їхньою загальновідомістю та багатозначністю у різних культурних контекстах. З іншого боку, актуалізація цих сюжетів може відбуватися через їхню здатність до втілення певних універсальних ідей або цінностей, які залишаються актуальними незалежно від часу та культурного контексту. Таким чином,

використання міфологічних сюжетів в літературі і культурі загалом відображає як спадкову зв'язаність з минулим, так і потребу сучасного читача чи глядача у пошуку глибинних смислів і універсальних правд. [3]

Творчість Джоан Роулінг цікава саме з такого ракурсу, оскільки вона відображає універсальні аспекти міфології та віддзеркалює їхню вкоріненість у колективному несвідомому. Роулінг, створюючи світ Гаррі Поттера, вдається до втілення різноманітних міфологічних мотивів та архетипів, які розкриваються через персонажів, події та теми її творів. Її робота дозволяє розглядати міфологію як важливий елемент побудови соціальних та міжособистісних відносин у сучасному світі, а також досліджувати вплив колективного несвідомого на художню творчість.

Роман Дж. К. Роулінг "Гаррі Поттер і філософський камінь" рясніє інтертекстуальними компонентами, які збагачують текст, створюють зв'язки з іншими текстами та підкреслюють певні ідеї.

Сюжет інтертекстуальних компонентів має різні форми:

1) самостійний сюжет - деякі елементи інтертексту мають власну незалежну історію та розвиток подій. Наприклад, легенда про філософський камінь має свої коріння в алхімічних оповіданнях і розвивається як окремий нитка.

2) підпорядкований сюжет - інші елементи інтертексту влітаються у головний сюжет та підкріплюють його. Наприклад, казка про трьох братів, що розповідається Дамблдором, служить для пояснення походження Волан-де-Морта і впливає на розвиток основної історії [5].

Структура інтертекстуальних компонентів у романі «Гаррі Поттер і філософський камінь»:

1. Використання цитат з різних джерел, таких як казки, легенди, міфи та вірші. Наприклад, епіграф роману взятій з "Енеїди" Вергілія, а опис квітки мандрагори ґрунтується на описі з "Травника" Матильди Гріффін.

2. Присутність алюзії на різні твори, події та історичні постаті. Наприклад, згадка про "Чорного лорда" є алюзією на Адольфа Гітлера, а опис "Забороненого лісу" нагадує про Темний ліс з казки "Червона шапочка".

3. Вживання референції до інших текстів з серії "Гаррі Поттер". Наприклад, згадка про "Квідич" відсилає до гри, яка описується в наступних романах.

4. Наявність відомих висловів та прислів'їв. Наприклад, вислів "У єдності сила" перефразований як "Разом ми сильніші".

Приклади інтертекстуальних компонентів у романі "Гаррі Поттер і філософський камінь":

Цитати:

- "Експакус!" (від лат. *expecto* - "очікую") - заклинання, яке використовується для виклику предметів.

- "Він мав шрам на лобі, схожий на блискавку" - відсилання до міфу про Зевса, який кинув блискавку в пупок Гери, щоб народити Гермеса.

Алюзії:

- "Чорний лорд" - алюзія на Адольфа Гітлера.

- "Заборонений ліс" - нагадує про Темний ліс з казки "Червона шапочка".

Міфологічний інтертекст у романі "Гаррі Поттер і філософський камінь" глибоко зацікавлює читачів різного віку. Цей легендарний твір не обмежується лише молодіжною аудиторією, а навпаки, приваблює увагу дорослих. Багато з них із захопленням відчують інтригу та очікують нових відкриттів у світі Гаррі Поттера, який магічно переплітається з міфологічними мотивами.

Цей роман відкриває перед нами двері до світу магії, який, як виявляється, існує навколо нас. Він вчить нас, що магія може бути в наших серцях і душах, і це є надзвичайно важливим для всіх читачів, незалежно від їхнього віку. Таким чином, міфологічний інтертекст у "Гаррі Поттері і філософському камені" не тільки розширює наше уявлення про світ, але й надихає на роздуми про власні внутрішні можливості та приховані сили.

Таким чином, ця книга стає не лише пригодою для молодших та старших читачів, а й своєрідним відкриттям, яке нагадує нам про важливість віри в магію у нашому житті. Читач може потрапити у час та місце, де світ є незвичним і таємничим, саме таким, яким він (читач) хоче його бачити [2, с. 238].

1.2. Система персонажів: функції та типологія

Вивчення міфології відкриває перед дослідниками багатошаровість та різноманітність архетипів, які відіграють ключову роль у розкритті сюжетів та тем міфів. Серед цих архетипів виділяються різні типи персонажів, кожен з яких відіграє важливу функцію у створенні та розкритті міфологічних історій.

М. Моклиця зазначила, що архетип є синонімом до слова образ, він пов'язаний з міфічним світосприйняттям, «який виносить на поверхню зв'язок людини з первісним світовідчуттям» [7, с. 104].

Один із найважливіших типів персонажів у міфологічному інтертексті – Богоносій/Творець. Цей персонаж виступає як творець світу або життя, є джерелом всього існуючого. Прикладами можуть слугувати Зевс у грецькій міфології та Брахма у індійській міфології.

Герой, безумовно, є центральним персонажем у багатьох міфологічних оповіданнях. Цей персонаж здійснює подорожі, виконує подвиги та виступає символом ідеалів та цінностей. Прикладами можуть слугувати Геракл у грецькій міфології та Сунь-Цзи у китайській міфології.

Мудрець є персонажем, що надає поради та мудрість герою. Його консультації допомагають герою у подоланні труднощів та досягненні мети. Прикладами можуть слугувати Одисей у грецькій міфології та Мерлін у артуріанській легенді.

Ворог представляє собою суперника героя, який створює конфлікт та перешкоджає досягненню мети. Його протистояння з героєм відображається як ключовий момент у розвитку сюжету. Прикладами можуть слугувати Химера у грецькій міфології та Равана у індійській міфології [9 с.45].

Подружжя зазвичай представлене як співробітники героя або об'єкт його кохання. Вони часто є ключовими персонажами у розвитку сюжету та виступають у ролі підтримки для головного героя. Прикладами можуть слугувати Ісіда та Осіріс у єгипетській міфології та Радха та Кришна у індійській міфології.

Нарешті, Посередник/Посланець відіграє роль передавача повідомлень або допомагає герою у вирішенні проблем. Він є важливим посередником між світом героя та світом божественним. Прикладами можуть слугувати Гермес у грецькій міфології та Ганеша у індійській міфології.

Зазначені типи персонажів можуть поєднуватися та еволюціонувати протягом розкриття міфологічних сюжетів. Функції цих персонажів можуть варіюватися в залежності від контексту та інтерпретації, що робить міфологію динамічною та захопливою галуззю для досліджень.

У таблиці 1.1 наведено приклади та описи тих типів героїв, які найчастіше зустрічаються у творах мистецтва.

Таблиця 1.1

Система персонажів: функції та типологія у міфологічному інтертексті

Функція	Опис	Приклади
Протагоніст	Головний герой, який веде сюжет.	Гаррі Поттер, Фродо Беггінс, Геракл
Антагоніст	Противник протагоніста.	Лорд Волдеморт, Саурон, Медуза
Помічник	Допомагає протагоністу у його подорожі.	Рон Візлі, Семвайз Гемджі, Гермес
Порушник спокою	Розпочинає конфлікт історії.	Волдеморт, Саурон, Еріда
Принцеса/принц	Нагорода, за яку бореться протагоніст.	Герміона Грейнджер, Арвен, Єлена
Дарувальник	Надає протагоністу необхідні йому предмети або знання.	Альбус Дамблдор, Гентдальф, Хірон
Вісник	Приносить протагоністу важливу інформацію.	Рубеус Хагрід, Галадріель, Тіресій
Трикстер	Шахрайський персонаж, який створює хаос і плутанину.	Северус Снейп, Локі, Гермес

Продовження табл.1.1

	Трикстера можна порівняти з міфологічним персонажем Гермесом - він вхожий в обидва світи – життя і смерті (тільки його з невідземних богів пропускає Аїд в своє царство і випускає з нього). Подібне трактування вписується в рамки образу «шпигуна», який допомагає обом сторонам одночасно [13, с. 170].	
Жертва	Персонаж, який приноситься в жертву заради більшого блага.	Сиріус Блек, Боромір, Іфігенія
Чудовисько	Загрозлива істота, з якою бореться протагоніст.	Василиск, Балрог, Мінотавр
Мудрий старий/стара	Наставник, який дає протагоністу поради.	Альбус Дамблдор, Гентдальф, Ментор

В романі "Гаррі Поттер і філософський камінь" система персонажів представлена багатогранною та майстерною. Кожен персонаж несе на собі певну функцію, яка сприяє розвитку сюжету та розкриттю його глибинного символізму. Проаналізувавши їхні ролі, можна виявити деякі загальні типологічні особливості.

Головний герой, Гаррі Поттер, виступає як символ боротьби за добро і правду. Він переважно представлений у ролі героя-воїна, який виступає на захист найважливіших цінностей, таких як дружба, справедливість та любов [11 с.132].

Герміона Грейнджер, другий головний герой, відзначається своєю розумністю та сміливістю. Вона втілює образ героїні-мудреця, яка завжди готова допомогти своїм друзям та знайти вихід із складних ситуацій.

Рон Уізлі виступає у ролі друга і підтримки для Гаррі. Він символізує вірність та відданість, які завжди стоять на шляху дружби та взаємодопомоги.

Ще одним важливим персонажем є Альбус Дамблдор, який відіграє роль мудрого ментора та лідера. Він наповнює сюжет мудрістю та величчю, втілюючи образ мудрого старця, який керує діями героїв.

Висновки до 1 розділу

Використання міфологічних і легендарних сюжетів у творчості, зокрема у романі "Гаррі Поттер і філософський камінь" Джоан Роулінг, виявляється важливим аспектом для розуміння не лише самого тексту, але й для осмислення глибинних смислів та універсальних ідей. Цікавим є той факт, що інтертекстуальні компоненти можуть мати як самостійний сюжет, так і підпорядкований, доповнюючи основну історію. Роулінг успішно використовує ці різні форми, наводячи приклади з різних джерел, від цитат до алюзій, та вплітаючи їх у світ свого роману.

Роман "Гаррі Поттер і філософський камінь" відкриває читачам не лише магічний світ, а й світ міфології та легенд. Це дозволяє читачам розширити свої уявлення про реальність та пізнати глибинні значення, які несуть ці міфологічні мотиви. Такий підхід не тільки зацікавлює різні вікові категорії читачів, але й надихає на роздуми та самовдосконалення.

Таким чином, роман Джоан Роулінг став яскравим прикладом того, як міфологічні сюжети можуть бути використані для створення цікавого та глибокого літературного твору. Її робота демонструє, як міфи та легенди не лише живуть у минулому, а й мають силу впливати на сучасну культуру, розширюючи наше розуміння світу та власних можливостей.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІФОЛОГІЧНОГО ІНТЕРТЕКСТУ У РОМАНІ «ГАРРІ ПОТТЕР І ФІЛОСОФСЬКИЙ КАМІНЬ» ДЖОАН РОУЛІНГ

2.1. Концепт філософського каменю в романі

Філософський камінь – це таємнича реліквія, створена мудрецьми давнього Єгипту. Звітно говорять, що він має властивість перетворювати будь-який метал на золото. Однак основна сила каменя полягає в тому, що він є ключем до еліксиру вічної молодості й безсмертя. Володіння ним гарантує власнику довге життя у здоровому тілі та неоцінене майбутнє в багатстві.

Концепт філософського каменю має глибокі корені в історії. Його згадування зустрічається в міфологіях та легендах численних культур світу. Часто філософський камінь асоціюється з пошуком сенсу життя, прагненням до досконалості і бажанням досягти безсмертя.

Хоча філософський камінь є вигаданим об'єктом і його існування не підтвержене науковими доказами, концепт цього об'єкта може відігравати важливу роль у роздумах про сенс життя, прагнення до досконалості і бажання досягти безсмертя.

І хоч «Гаррі Поттер і філософський камінь» є романом за жанром, та на думку Л. Брауде, літературна чарівна казка – це авторський художній прозовий або поетичний твір, заснований або на фольклорних джерелах, або придуманий самим письменником, і містить художній метод самого автора і підлеглий його волі; твір, переважно фантастичний, що розповідає про чудові пригоди вигаданих або традиційних казкових героїв і в деяких випадках орієнтований на дітей; твір, у якому чарівництво, чудо відіграє роль сюжетотвірного фактора, допомагає охарактеризувати персонажів [4, с. 24].

Ніколя Фламель - це одна з найбільш відомих фігур в історії алхімії. Він народився в середині XIV століття в Парижі і здобув популярність завдяки легендам про своє розбагачення та здатність створити філософський камінь, який, за повір'ям, мав здатність перетворювати будь-який метал у золото і забезпечувати безсмертя.

Цілком символічно, що ім'я Ніколас походить з грецької, що означає "переможець каменю", а прізвище Фламель має латинське коріння *Flamma*, що перекладається як "полум'я".

Після смерті Фламеля в 1417 році, виникло чимало легенд і міфів про його життя та подальші долі. Одна з них стверджує, що він не справжньо помер, а інсценував свою смерть, втікаючи до Центральної Азії, можливо до Тибету або навіть у таємничу країну Шамбалу. Легенда про його безсмертя продовжувала жити в народній та художній творчості протягом століть.

Всім відомо було, що Ніколас Фламель був доброю та щедрою людиною, і пізніше навіть вулицю назвали на його честь. Проте, крім його дружини Парнелль, мало хто знав про його справжнє прагнення – він шукав філософський камінь!

Що стосується надгробка Ніколя Фламеля та його дружини Пернелл, то він існував у паризькій церкві Невинних ще в XVI столітті. Але коли його розкрили, могила виявилася порожньою, що лише підкреслило загадковість історії цього алхіміка.

Спільне рішення директора і Ніколаса знищити Філософський камінь призведе до неминучої смерті подружжя Фламеля, а це наводить на думку, що або Філософський камінь був знайдений випадково і його створення повторити не можна, або Фламель і Пернелла вже нагородовані цим життям і вирішили, нарешті, піти на вічний спокій. Про це згадується в книзі «Гаррі Поттер і Філософський камінь», де Дамблдор роз'яснює здивованому Гаррі, що у Фламеля залишився ще невеликий запас еліксиру життя, щоб привести свої справи в порядок.

Справжність історії Ніколя Фламеля і його досягнень є предметом суперечок серед істориків і дослідників, і деякі деталі можуть бути перекручені або перевигадані у зв'язку з міфологічним характером його особистості.

Ролулінг сказала: «Я не показала концепцію Філософського каменю, який і так є легендарним речовиною. Люди вірили, що він реальний, і зробили його пошуки справжньою метою алхімії. Властивості «мого» філософського каменю відповідають більшості атрибутів його давнього опису. Камінь робив можливим перетворення не дорогоцінних металів в золото, а також з нього виготовлявся Еліксир життя, який міг зробити вас безсмертними. «Справжній» камінь алхіміків - попередників фізиків і хіміків, таких, як Ісаак Ньютон і справжній Ніколас Фламель, - був метою пошуків, іноді навіть метою всього життя, розгадки його створення. У більшості старих текстів, в яких він фігурує, камінь описується по-різному, як червоний або білий. Ці кольори важливі в більшості підрахунків алхіміків, а також їм часто надають символічне значення» [12].

Структура твору "Гаррі Поттер і філософський камінь" відображає класичну схему подорожі героя, що є одним із основних архетипів у літературі та міфології. Головний герой, Гаррі Поттер, відправляється у подорож, яка відображає його духовне зростання та виклики, що стоять перед ним. Під час цієї подорожі він зустрічає різні персонажі, виконує завдання та переживає випробування, які допомагають йому зрозуміти свої справжні цінності та потужності.

На шляху Гаррі переслідують різні теми, такі як дружба, відданість, справедливість та віра, які є ключовими мотивами в універсальній міфології. Кожен персонаж і подія у творі відтіняє або розширює ці теми, що дозволяє читачеві поглибити своє розуміння значення цих концепцій.

Філософський камінь, як ключовий артефакт у цьому творі, також має символічне значення. Він представляє вічний пошук мудрості, істини та внутрішнього багатства, що може бути знайдено тільки через самопізнання та самовдосконалення. Цей мотив спонукає читача задуматися про природу знання та його значення у світі, а також про важливість саморозвитку.

Концепт філософського каменю в романі "Гаррі Поттер і філософський камінь" є ключовим елементом сюжету, який має глибокий символічний зміст і представляє собою багатозаровий міфологічний образ [14].

У романі "Гаррі Поттер і філософський камінь" міфічний об'єкт, відомий як філософський камінь, виступає ключовим елементом сюжету. Цей камінь має дві важливі властивості: він може перетворювати будь-який метал на золото та надавати вічне життя.

У контексті роману, Волан-де-Морт прагне знайти філософський камінь, щоб повернути собі силу та безсмертя. Гаррі Поттер та його друзі мають завадити йому у цьому, щоб запобігти негативним наслідкам.

Філософський камінь виступає символом декількох важливих ідей у романі. Він представляє спокусу влади, небезпеку безсмертя та силу дружби та любові. Крім того, він символізує самопізнання та вибір, які Гаррі повинен зробити, а також надію на краще майбутнє.

У світі Гаррі Поттера, філософський камінь є магічним артефактом, який здатний надавати власнику безсмертя та незламну життєву силу. Він є символом вічного життя та влади над смертю, що викликає бажання у Волан-де-Морта та інших ворогів магічного світу [13 с. 55].

Однак, філософський камінь також має глибший філософський сенс. Він символізує прагнення людини до безсмертя та вічного щастя, але одночасно покликаний нагадати про важливість природної людської природи - прийняття смерті як необхідної частини життя.

Крім того, філософський камінь у романі виконує функцію тесту на духовну чистоту та моральну міцність. Тільки той, хто шукає камінь не для власних амбіцій або жадібності, а для блага інших, може досягти свого відомого життєвого шляху.

Філософський камінь у романі "Гаррі Поттер і філософський камінь" також символізує глибокі філософські ідеї та життєві цінності. Цей концепт пронизує кожен аспект твору, надаючи йому багатогранність та глибину.

Важливо відзначити, що філософський камінь виступає не лише як мета, яку Гаррі та його друзі прагнуть досягти, але й як символічний камінь відповідності, який вимагає від героїв певних моральних властивостей для того, щоб його здобути [18 с.456].

Роздумуючи про концепт філософського каменю у тексті, приходять такі думки:

1) Філософський камінь може слугувати метафорою для потенціалу людини та її внутрішніх можливостей.

2) Філософський камінь може виступати як попередження про небезпеку прагнення до влади та безсмертя, наголошуючи на важливості цінностей і духовних аспектів життя.

3) Філософський камінь може бути символом надії на те, що добро завжди перемає зло, а добрі сили здатні протистояти будь-яким випробуванням.

Інші можливі інтерпретації філософського каменю також можуть включати його роль у відображенні важливих аспектів людського досвіду та моральних викликів.

Крім того, через пошук філософського каменю автор передає важливе повчальне послання про важливість самопізнання та духовного розвитку. Відношення героїв до каменю відображає їхнє внутрішнє бачення життя та себе самого, а також їхню готовність зростати та розвиватися як особистості [19 с.109].

Таким чином, концепт філософського каменю в романі "Гаррі Поттер і філософський камінь" не лише додає елементи магії та пригодницькості, але й глибоко проникає в основи філософських і моральних думок, відображаючи складність та багатогранність людського досвіду. Проте,

Згідно з легендами, філософський камінь був речовиною, здатною перетворювати неблагородні метали (залізо, олово, свинець, цинк, нікель або мідь), на золото та срібло. Він також мав силу виліковувати хвороби, омолоджувати та навіть дарувати безсмертя, якщо випити філософський камінь, розчинений у вині.

2.2. Архетиповий вимір роману в системі персонажів та сюжеті

Архетипи в літературному тексті функціонують на несвідомому рівні, найчастіше передаються за допомогою фольклору. За словами В. Я. Проппа, щоб описати будь яку архетипну парадигму на персонажному рівні, необхідно виявити параметри "персонажного" архетипу: функції, властивості, атрибути [11, с. 189].

Саме поняття архетипу можна уявити у вигляді посудини, яка може наповнюватися різноманітними змістами, які більш тісно чи віддалено взаємодіють між собою. Неможливість логічного обґрунтування терміна призвела до того, що у наукових працях і підручниках поняття тлумачиться метафорично: «Архетип можна порівняти з сухим руслом, яке визначає рельєф річки, але річкою може стати лише тоді, коли ним потече вода» [1, с. 517].

Розширене тлумачення поняття архетипу стає наслідком неможливості вкласти функціонування цього терміна у чітко встановлених межах. Є. Мелетинський асоціює архетип із образом, персонажем, меншою мірою із сюжетом [6, с. 67].

Усі імена та прізвища в романах створені авторкою для точного відтворення образів персонажів. Вони не лише описують основні риси характеру, зовнішність чи походження, але й вказують на ключові аспекти особистості. Досвідчений читач може легко вгадати характер персонажа, спираючись на його ім'я та прізвище, а також передбачити можливий розвиток подій.

Хоча Джоан Роулінг використовувала різні методи вигадання імен та назв у своїх творах, однак вони всі мають спільну рису – вони є короткими, але точними ознаками героїв, відображаючи їхні важливі характеристики, походження та багато іншого.

Гаррі Поттер є типовим героєм-вибраним, який володіє унікальними здібностями та призначений для великих справ. Цей архетип зустрічається у багатьох міфологіях та фольклорі, таких як давньогрецька міфологія (Геракл, Персей) та кельтська міфологія (Артур).

Рон Візлі є типовим вірним другом, який завжди готовий допомогти Гаррі. Цей архетип також зустрічається у багатьох міфологіях та фольклорі, таких як давньогрецька міфологія (Одіссей і Еврімах) та скандинавська міфологія (Тор і Локі).

Герміона Грейнджер є типовим мудрим помічником, який дає Гаррі поради та допомагає йому вирішувати проблеми. Цей архетип також зустрічається у багатьох міфологіях та фольклорі, таких як давньогрецька міфологія (Ментор і Телемах) та давньоєврейська міфологія (Мойсей і Аарон).

Альбус Дамблдор є типовим мудрим старцем, який дає Гаррі поради та допомагає йому на його шляху. Цей архетип також зустрічається у багатьох міфологіях та фольклорі, таких як давньогрецька міфологія (Хірон і Ахілл) та кельтська міфологія (Мерлін і Артур).

Северус Снейп є типовим антигероєм, архетипом, який відіграє складні та амбівалентні ролі. Його характер нагадує про Локі або Прометея, які виступають як камінь спотикання для героя.

Severus Snape – з лат. *severus* означає “строгий”, “суворий”. Крім того, він нагадає тезку Снейпа – римського імператора Луція Септимія Севера (*Lucius Septimius Severus*), що відновив Адріановий вал [15]. Прізвище *Snape* є майже свізвучним з словом “snake”, що означає “змія”, або ж “стукач та зрадник”, якщо пишеться “sneak”. Образ змії асоціюється у читача з чимось нечистим та небезпечним. Так само і Северус – герой-трикстер, справжн наміри якого невідомі нікому.

Джоан Роулінг обирає “Легенду про короля Артура” джерелом імен для сімейства Візлі. *Arthur Weasley* (Артур Візлі) - батько сімейства [20 с.18]. Його ім’я має героїчне походження, адже Артур (до речі, означає “ведмідь”) – це ім’я давніх королів Англії. Ще за однією версією це ім’я є алюзією на легендарного короля Артура.

Ronald Weasley (Рональд Візлі) - ім’я Рон є символічним, адже Рональд походить від давньошотландського *Ragnvald*, дослівний переклад якого - “радник повелителя” [16]. Персонаж Рона справді є вірним радником і помічником головного героя у романі. Крім того, ми спостерігаємо ще одну алюзію на легенду про Короля Артура, адже його спис називався “Рон”. Спис – річ, з яким король майже не розлучався і вирушав на поле бою, так само і Рон завжди поруч з Гаррі Поттером.

Ginevra (Ginny) Weasley (Джінні Візлі) – кохана дівчина, а згодом і дружина Гаррі Поттера. У цьому випадку ми також спостерігаємо алюзію з легендою про Короля Артура, адже його дружину звали Джиневра. За збігом обставин, в кінці твору, Джінні стає дружиною Гаррі Поттера. За ще однією теорією, це ім’я походить від англ. *virgin* (тобто “незаймана”) [17, с. 105].

У таблиці 2.1 розглянемо архетипи другорядних героїв твору та події, які підтверджують їх образ.

Таблиця 2.1

Архетипи персонажів, які не є основними героями, у творі "Гаррі Поттер і філософський камінь"

Персонаж	Архетип	Опис	Події, що підтверджують архетип
Рубеус Хагрід	Помічник, трикстер	Добрий велетень, який допомагає Гаррі потрапити до Гогвортсу.	Рятує Гаррі від дядька та тітки, знайомить його з магічним світом, дарує йому сову Гедвігу.
Мінерва Макгонагел	Мудрий старець, захисник	Заступник директора Гогвортсу, яка захищає Гаррі і підтримує його.	Навчає Гаррі трансфігурації, карає його за порушення правил, але вірить у його потенціал.
Драко Мелфой	Антагоніст	Зарозумілий і знущальний учень, який є суперником Гаррі.	Намагається знущатися з Гаррі, поширює про нього плітки, намагається завадити йому у його пригодах.
Квірінус Квірел	Порушник спокою	Вчитель захисту від темних мистецтв, який насправді є слугою Волдеморта.	Намагається вкрати філософський камінь для Волдеморта, ставить Гаррі у небезпечні ситуації.
Філомена Грейнджер	Мудра мати	Мати Герміони, яка підтримує свою дочку і пишається нею.	Допомагає Герміоні готуватися до Гогвортсу, дає їй поради, вірить у її здібності.
Аластор Грюм	Захисник, мудрий старець	Аврор, який охороняє філософський камінь.	Розробляє план захисту каменю, навчає Гаррі та його друзів, ризикує своїм життям, щоб зупинити Волдеморта.

Висновок до 2 розділу

Аналіз філософського каменю у романі "Гаррі Поттер і філософський камінь" дозволяє виявити глибокі філософські мотиви та життєві цінності, що пронизують твір. Філософський камінь виступає не лише як об'єкт прагнення героїв, але й як символічний образ, який наголошує на важливості моральних цінностей, самопізнання та духовного розвитку. В аналізі концепції філософського каменю розглянуті різні інтерпретації, які відображають його значення як метафори для потенціалу людини, попередження про небезпеку прагнення до влади та безсмертя, а також символи надії на перемогу добра над злом. Розкриття цього концепту додає глибини та смислу роману, створюючи основу для роздумів про важливі аспекти життя та моральних викликів [24 с.232].

Окрім цього, ідентифіковано архетипи у персонажах та подіях твору, використовуючи метод аналогії з міфологічними та легендарними образами. Проведений аналіз дозволяє виявити, як автор вдало відтворює типові архетипи героїв та подій, що зустрічаються у різних міфологічних та фольклорних традиціях. Розглянуті персонажі, такі як Гаррі Поттер, Рон Візлі, Герміона Грейнджер, Альбус Дамблдор та Северус Снейп, уособлюють різноманітні аспекти архетипів героїв та антигероїв, що додає глибини та багатогранності їхнім образам. Такий підхід допомагає читачеві легше впізнати та сприймати персонажів, а також розуміти їхні дії та розвиток в контексті універсальних міфологічних архетипів [12].

ВИСНОВКИ

Міфологічний інтертекст у романі "Гаррі Поттер і філософський камінь" виявляється важливим елементом, який поєднує різні культурні та історичні контексти. Цей інтертекст допомагає читачеві відчувати глибину та багатогранність твору, розкриваючи універсальні аспекти людського досвіду. Шляхом використання архетипів та символів, авторка надає своєму твору вікову цінність, що переходить межі простої пригодницької історії.

Крім того, структура та символіка роману відображають глибокі філософські роздуми про моральність, добро та зло, самопізнання та духовний розвиток. Ці роздуми стимулюють читача до внутрішнього саморефлексії та аналізу власних цінностей. Таким чином, "Гаррі Поттер і філософський камінь" не лише розважає та захоплює своєю історією, але й пропонує поглиблене розуміння складності людської природи та її взаємодії зі світом.

Разом з тим, через універсальність міфологічних образів та архетипів, роман стає доступним для читачів різних культурних та історичних традицій, сприяючи взаєморозумінню та взаємодії між ними. Це важливо, особливо в сучасному світі, де різноманітність та взаємодія культур стають все більш важливими аспектами глобалізованого суспільства.

Отже, роман "Гаррі Поттер і філософський камінь" не лише розважає та надихає своїх читачів, але й спонукає їх до глибоких філософських роздумів та взаєморозуміння, що робить його одним із найважливіших літературних творів нашого часу.

РЕЗЮМЕ

У даній курсовій роботі розглядається міфологічний інтертекст у відомому романі «Гаррі Поттер і філософський камінь» авторства Джоан Роулінг. Дослідження включає аналіз двох основних аспектів: структури та сюжету роману з інтертекстуального погляду, а також аналіз конкретних міфологічних елементів у творі.

У першому розділі роботи розглядаються особливості структури та сюжету роману, звертаючи особливу увагу на їхнє інтертекстуальне значення, досліджується система персонажів та їх функції, а також типологія, що створюється в контексті міфологічних образів.

У другому розділі проводиться глибокий аналіз міфологічного інтертексту в романі. Основний акцент здійснюється на ролі та значенні концепту філософського каменю в оповіді. Також досліджується архетиповий вимір роману через аналіз системи персонажів та сюжетних ліній.

У висновках роботи формулюються основні результати аналізу та висуваються висновки щодо значення міфологічного інтертексту в романі «Гаррі Поттер і філософський камінь».

Ключові слова: міфологічний інтертекст, роман, «Гаррі Поттер і філософський камінь», Джоан Роулінг, структура сюжету, система персонажів, архетипи.

SUMMARY

This coursework explores the mythological intertext in the well-known novel "Harry Potter and the Philosopher's Stone" by J.K. Rowling. The study includes an analysis of two main aspects: the structure and plot of the novel from an intertextual perspective, and an analysis of specific mythological elements within the work.

The first chapter examines the peculiarities of the novel's structure and plot, focusing particularly on their intertextual significance. It investigates the system of characters, their functions, and the typology created within the context of mythological archetypes.

The second chapter conducts a deep analysis of the mythological intertext in the novel. The main emphasis is placed on the role and significance of the concept of the philosopher's stone in the narrative. Additionally, the chapter explores the archetypal dimension of the novel through an analysis of the system of characters and plot lines.

The conclusions of the study formulate the main results of the analysis and present conclusions regarding the significance of the mythological intertext in the novel "Harry Potter and the Philosopher's Stone."

Keywords: mythological intertext, novel, "Harry Potter and the Philosopher's Stone," J.K. Rowling, plot structure, character system, archetypes.